

○ Ойлышаш шомакем уло

ЙУЛАНА ТЕК ИЛАНА

Марий калыкын шкенжын акрет годсо ўшанымашыжым, кугезе веражым арален кодымыжо нерген кодшо гана кугешныме кумыл дене возенам ыле.

«Кызыт чий верам кучышо калыкын Юмыйўлам аралыме ушемже уло. Тудо устав почеш пашам ышта, рўдыжō Кугыжаныш регистраций палатыште ныл общине гыч шога (Шернур, Куженер, Советский, Морко). Посна религиозный группо-влак Марий Элыште гына огыл, моло пошкудо республикылашлат ултыт», - манын тўн онаен Александр Таныгин кокымшо марий форумшто («Марий Эл», №17-19, 2010 ий).

«Чылаже кундемшытына 648 кўсотым пален налме, тусеч 327 аралыме радамыште ултыт», - палемден Сергей Домрачев Борис Шамиев дене «Ончыко» (№6, 2014 ий, с.5-14) журналеш савыктыме вашмутланымаште.

Шуко отым шотыш кондымо, онаен-влак, ик ойыш шуын, юмылан пелештен шогат, йўлам шукташ калыкат шке кумылын коштеш. Газет страницылаште «Йўлана тек илана» рубрике жапын-жапын лектеш, могай кумалтыш кунам, кушто эртаралтме уверымат лудаш лиш.

Чылажат сайла чучеш, туге гынат икмыняр йодыш садак тургыжландара:

- Тачысе марий егжын чий вера

нерген шонымашыже могайрак?

- Шонгырак ийготан-шамычше шке тошто йўлалан ўшанымашнам пенгыдын кучена мо?

- Рвезе тукумым тидлан тунуктена мо?

- Куже тунукташ да тиде пашам кō ыштышаш, ача-ава, коча-кова огыл гын?

Йōра, православный-влакын черке йўлам шуктышышт але мусульман-влакын мечетьште посна служительшышт акрет годымак лийыныт. А марий калыкшын лўмын кумалтышым гына эртарен илыше егже ожнысек лийынжат огыл. Еш але ял кумалтышым вораңдарашке тукумвож гычак кугураклан ўшаненыт. Тўня кумалтыш радамым шукташ кугезына-влак эн палгалыме, шуко палыше, ўшандарен пелештен моштышо онаен-влакым ойыренят манын шонаш кўлеш. Адак вет ончычшо кумалтыш эртараш марийын Библий але Коран гай посна печатлыме книгажат лийын огыл. Йўла шуктымō радамжат, пелештыме ойсавыртышыжат тукум гыч тукумыш куснен толыныт.

Мутлан, 2003 ийыште историй науко кандидат Н.Попов ден Марий Элын тўн онаенже А.Таныгинын ямдылыме «Юмо йўла» книгагашт лектын. А ялысе калык дек тыгай книгаже толын шуын мо? Эфирысе (телевидений, радио (кушто оила,

кушто уке) жап шагаллан кōра марий йўла нерген передаче-влак кунам ик гана йонгат. Пошкудо таттар-влак тидын шотышто пеш йомартле улыт. Кажне кугарня еда «Радио России» дене юмо нерген умылтарыме пашам эртарат, намазымат лудыт.

Такше татар калык ден шукертсек пырля илена, санденак, очыни, лексике шот дене ончалына гын, икгайлык уло: ўстел, пўкен, тōра, мындер, мурля, икан...; юмо шот гычат: реза, пиямбар, сулык, язык. Нунат мемнан семынак жомга - кугарня кечым арняште эн кугулан шотлат. Йыгыре илымаште мутшат, йўлажат варналтыт, кок йўлам кучышо-влакшат тидлан кōрак ешаралтыт, очыни.

Туге гынат, шкенан яңдар марий йўланам арален кодаш икоян лияш кўлеш, тидлан верч тўрлō йōным кычалаш тыршыман. Йошкар-Ола се да Марий епархийын кусарыше пōлкаже «Юмын закон йоча-влак» книгагашт 2016 ийыште луктыныс. Вараш кодман огыл!

Кугу тōра лийже манын, марий улам, рўшла тунуктем манын, ача-ава-влаклан куанен илыман огыл дыр, уке гын (марий начальникше ала-ала), йўлана гына огыл, йылмынажат йомын кертеш.

Е.АЛЕКСЕЕВА.
Топшметсола ял.